

Az 1956-os forradalom és szabadságharc története

<http://tortenelemcikkek.hu/node/159>

Beküldte Harmat Árpád Péter - h, 02/02/2015 - 12:11

Az 1956-os forradalom és szabadságharc története

/Harmat Árpád Péter/

Mindössze 20 nap, de a magyar történelem talán legkiemelkedőbb 20 napja zajlott 1956-ban Magyarországon. Egy aprócska, de elszánt nemzet felemelte fejét és nemet mondott az elnyomásra, a diktatúrára és szembeszállt a világ akkori legnagyobb birodalmával. De mi is történt pontosan 1956 október 23 és november 11 között?

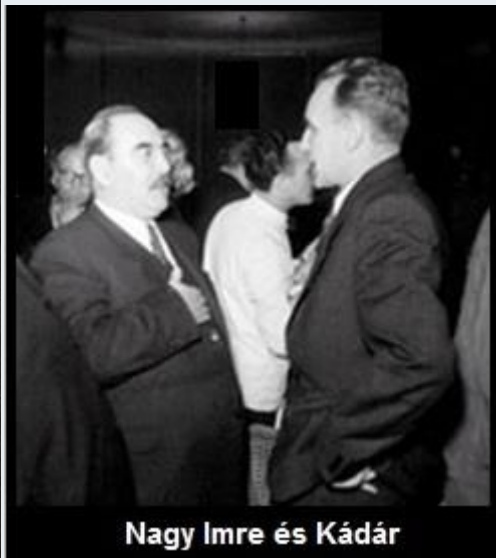
Az 1956-os forradalmat megelőző hét esztendő leggyűlöltebb kommunista diktátora **Rákosi Mátyás** volt. 1956 júliusában bekövetkezett bukása - vagyis az oroszok által történő leváltása és Szovjetunióba költöztetése - átmenetileg csillapította ugyan a lakosság elkeseredését, de mivel a helyére „bűntársa” Gerő Ernő került, a lakosság hangulata alig változott Magyarországon. Az embereknek elege volt az ÁVH korlátlan hatalmából, a diktatórikus kormányzásból, a koncepciók perekből az esztelen és logikátlan gazdaságirányításból illetve az alacsony életszínvonalért felelős kommunista vezetésből. Az elkeseredés és düh nyomán, **1956 őszén küszöbön állt a forradalom Magyarországon**. A megmozdulásoknak három jelentős előzménye volt! Először is Losonczy Géza, a Petőfi-kört szervező újságíró **nyíltan kritizálta Gerő Ernőt** a Magyar Nemzetben. A cikk egyértelműen jelezte a formálódó magyar ellenzék tettvágását, melyet tovább serkentett a Magyar Írók Szövetsége is, mely 1956 szeptemberében nyíltan követelte Nagy Imre visszatérését.

1956 előtt Magyarország teljhatalmú urai: Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Farkas Mihály és Péter Gábor

Az előzmények sorában a második **Rajk László újratemetése** volt. Miután még Rákosi idején megtörtént Rajk rehabilitációja, - vagyis napvilágra került az 1949 október 15-én történt kivégzése előtti per valódi háttere - végre megtörténhetett 1956. október 6-án újratemetése is. Maga a temetés óriási politikai tüntetéssé változott, melyen egyes becslések szerint körülbelül 200 ezer fő vett részt

előbb a Kerepesi temetőben, majd a Batthyány örökmécsesnél! A harmadik előzmény a **lengyelországi események** nyomán kezdődő szerveződés volt. A lengyel kommunista párt élén 1948 és 1951 közt Wladislaw Gomulka állt, de mivel kritizálta a Sztálinizmust, 1951 –ben leváltották és letartóztatták.

Nagy Imre és Kádár

Ám közben 1956 őszén kirobbant a Poznani munkásfelkelés, melyben a dolgozók a bérek emelését, normák igazságosabb meghatározását és szabad választásokat követeltek. A felkelést ugyan leverte a karhatalom, de a néptömegek ezt követően Gomulka kiengedését és pártfőtitkári kinevezését követelték. Emellett jelentős szovjet ellenes tüntetések kezdődtek országszerte. A lengyel kommunista párt engedett a nyomásnak, és saját hatáskörben döntve kiengedte Gomulkát és kinevezte pártfőtitkárnak. Válaszul 1956 október 21-én a szovjet csapatok megindultak Lengyelországba, hogy erőszakkal vessenek gátat a további eseményeknek. A világ, és főként a forradalom szélén álló Magyarország népe lélegzet visszafojtva figyelte mi fog történni! Ám Gomulka megtalálta a békés rendezés módját. Tárgyalásokat kezdett a szovjetekkel, melyben kompromisszumot ajánlott, vagyis mérsékelte, és a szovjet érdekeket nem sértő reformokat ígért, melyekhez végül a szovjet vezetők hozzájárulásukat adták. A fegyveres összecsapás így elmaradt, Gomulka pedig október 24-én felszólította az embereket, hogy hagyják abba a tüntetéseket és vegyék fel a munkát. A szovjet-lengyel viszonyt kétoldalú megállapodással rendezte a Szovjetunióval. Ezzel egy sajátos és kivételes kapcsolatot alakított ki, az oroszokkal, mely bizonyos kérdésekben - például a vallás ügyében - jelentős engedményeket tartalmazott. Főtitkári beosztását egészen 1970-ig megtarthatta.

A magyar forradalom közvetlen előzményei

Magyarországon azonban 1956 őszén az események nem a békés megoldás felé haladtak. 1956 október 16-án Szegeden párttól független ifjúsági szervezet alakult, a MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége)! Alig egy héttel később pedig 1956 október 22-én a budapesti műegyetemen 16 pontos követelés készült a legfontosabb követelésekről, mint a szovjet

hadsereg kivonulása, Nagy Imre kormányfői kinevezése, többpárti szabad választások megtartása, szabadságjogok biztosítása, a magyar nemzeti szimbólumok szabad használata, Rákosi bíróság elé rendelése, és a bérek rendezése. A MEFESZ –hez más egyetemek is csatlakoztak: Pécsen, Miskolcon, és Sopronban! Az egyetemisták október 22-én, a Budapesti Műszaki Egyetem nagygyűlésén fontos döntésre jutottak: másnap a lengyel eseményekre reagálva, szimpátiatüntetést fognak tartani a lengyel-magyar barátságot jelképező Bem József szobor környékén. (A döntés idején, október 22-én még nem lehetett tudni, hogy Lengyelországban a szovjet tankok valóban támadásba lendülnek e majd a tüntetők ellen, vagy esetleg békés megoldás fog születni.)

A forradalom és szabadságharc kirobbanása

1956 október 23., tömeg a Bem téren

A forradalom és szabadságharc 1956 október 23-án kezdődött! A pártvezetés ugyan hosszú vita után végül engedélyezte a lengyel szimpátiatüntetést, ám elkéstek az engedményekkel. A nagy napon három fontos forradalmi központ alakult ki. Az első maga a Bem tér volt, ugyanis a diákok a Műegyetemtől a Duna parton vonultak oda, egyre növekvő számú tömeggé gyarapodva. Másik csoport előbb a **Petőfi szobornál meghallgatta Sinkovits Imre szavaltát**, a Nemzeti dalt, illetve a forradalom **16 pontos követelés** listáját, majd ezt követően vonultak a Bem térre. Itt megszületett a forradalom jelképe, a közepén lyukas nemzeti zászló, melyből kivágták a népre

erőltetett és történelmüinktől idegen kommunista címet. A téren a tömeg meghallgatta az írók kiáltványát is, Veres Péter tolmácsolásában, aki az Írószövetség nevében mondta el azt. Innen a közben már 200 ezer főre duzzadt tömeg a Parlament elé ment, és Nagy Imre megjelenését követelte.

Miért Nagy Imre vezetését akarta a tömeg?

Nagy Imre még 1953 júliusa és 1955 márciusa közti miniszterelnöksége idején bizonyította reformjaival, hogy a demokrácia híve, aki bár abban az időben még a pártállam keretei közt, de akkor is a nép érdekében dolgozva, javítani akart a lakosság helyzetén. Sztálin 1953 márciusi halála után Nyikita Hruscsov - az új szovjet pártfőtitkár - változásokat akart. Egy új típusú, engedékenyebb, központilag kevésbé uralt gazdaságpolitika kísérletként engedélyezte Magyarországon, hogy a gazdasági változásokat akaró **Nagy Imre legyen a miniszterelnök**. Tehát 1953 júliusa és 1955 márciusa közt Nagy Imre vezetésével új kormányprogram próbálta helyrehozni a gazdaságot. A program szerint: Mérsékelni kell az ipari termelést és reáljövedelmet, a mezőgazdasági termelést és a beruházásokat pedig növelni.

Nagy Imre **1953 nyarán leállította az erőszakos téveszesítéseket**, a hadsereg és a nehézipar erőltetett támogatása helyett a könnyűipart és a kisipart kezdte segíteni. Emellett politikailag is **enyhített az elnyomó rendszeren**: ÁVH -t visszaszorította, és felfüggesztette a koncepciók pereket. Azonban a világpolitikai változások leállították Nagy Imre reformjait. 1955 május 9 -én a NATO felvette soraiba az NSZK -t, ami miatt a hidegháború kiéleződött, és Hruscsov viszakozott a gazdasági nyitástól. Azonnal leállította Magyarországon a reformokat, és Rákosi leváltotta Nagy Imrét.

1956 október 23-án délután 18 órakor tartott rövid beszéde, mely „elvtársak” megszólítással kezdődött – és így füttyszó és tiltakozó kiabálás közepette indult – az 1953-as programjáról szövege, ám ezúttal a tömeg már sokkal többet várt és akart ennél. Bár Nagy Imre első nyilvános szereplése 1956 október 23-án csalódottságot keltett, az emberek érezték, van már olyan ember a parlamentben aki idővel a forradalom élére állva sikerre viheti az átalakulást.

A forradalom kiteljesedése

Nagy Imre parlamenti beszéde mellett a forradalom emblematikus megmozdulása volt a városligeti , 1951-ben épült 8 méteres **Sztálin szobor ledöntése**. A szovjetek melletti politikai elkötelezettséget, és Sztálin dicsőítését jelképező monumentális alkotás a magyarság szemében az elnyomás szimbóluma volt. A tömeg október 23-án ledöntötte hát, majd a szobor fejét a testről leválasztva teherautóval a Blaha Lujza térre, a Nemzeti Színház közelébe vontatta.

A Sztáin szobor fénykorában és ledöntve 1956 -ban

A Bródi Sándor utcában található rádió azért volt a forradalmárok fontos célpontja, mert a 16 pont közzé tétele szempontjából kulcskérdés lett elfoglalása. A rádiónál a katonák egy része váratlanul átállt, így először úgy tűnt áldozatok nélkül is megszerezhető lesz az épület. Ám ekkor az ÁVH emberei az ablakokból tüzet nyitottak a forradalmárokra, és így a szabadságharc később hosszúra nyúló áldozati listáján megjelentek az első hősi halottak nevei. Az épület mindezek ellenére hajnalra az ostromlók kezébe került, majd a rádiót átköltöztették a Parlamentbe. Az események fontos fordulóponthoz közeledtek, mert a Szovjetunió - a kétpólusú világrend egyik szuperhatalma - és a kelet-európai térség valódi ura megelégette a magyarországi folyamatokat! Lényeges és sorsfordító változásokra készült, melyek már túlmutattak határainkon és - bár ezt akkor még senki nem tudhatta - világpolitikai jelentőségű történések gyújtópontjaivá vált Magyarország. A további események meghatározó kulcsfigurája Nyikita Szergejevics Hruscsov, a donyecki szénbányászból pártvezérré vált ukrán kommunista lett, aki Sztálin halála, vagyis 1953 óta vezette a Szovjetuniót (és ezzel az egész kelet-európai térséget).

1956 -os forradalmi utcakép

A rádiónál folyó eseményekkel egy időben, de 1600 kilométerrel keletebbre, - Moszkvában - este 21-órakor Nyikita **Hruscsov, két fontos döntést hozott!** Egyrészt a Budapest környéki laktanyák harckocsijait a városba rendelte, másrészt utasítást adott átmeneti időnyerés céljából arra, hogy a magyar tömegek által követelt Nagy Imrét időlegesen miniszterelnökké nevezzék ki! A magyar pártvezetés így 1956 október 24-én reggel 8 órakor nyilvánosan is bejelentette a fontos eseményt. A forradalom második napja a harcok megindulását hozta, ugyanis a Hruscsov által küldött tankok reggelre megjelentek Budapest utcáin. A magyar felkelők azonban szembeszálltak velük, és a laktanyákból szereztve fegyvert, illetve Molotov koktélokot készítve, megindították a szabadságharcot.

A legfőbb budapesti felkelő központok Széna tér, a Baross tér, a Corvin köz, a Mester utca és a Tűzoltó utca lettek! A forradalom és szabadságharc országos méretűvé vált, amikor a nagyobb városokban is tüntetések kezdődtek. Ám a pártközpontban október 24-én Katonai Bizottság alakult Münich Ferenc vezetésével, és szovjet vezetők is érkezésével megkezdődött az események visszaszorításának megtervezése. Az orosz vezetők leváltották Gerőt és helyére a fiatalabb és a tömegek számára nagyrészt még ismeretlen, - ekkor 44 éves - Kádár Jánost nevezték ki.

Véres csütörtök a parlamentnél

A harmadik nap súlyos áldozatokat követelt, ugyanis **október 25-én a budapesti tömeg megint a parlament elé vonult**, ám a háztetőkről az államvédelmi hivatal emberei tüzet nyitottak a védtelen (és békés) tömegre, mintegy 80-100 életet kioltva. A parlament előtti lövöldözést és tömeggyilkosságokat illetően (melyek "*véres csütörtök*" néven vonultak be a magyar történelembe) a mai napig nem tudják a történészek, hogy kinek a parancsára kezdődött az egész és pontosan hány áldozatot követelt a vérengzés. A legvalószínűbbnek az tűnik és ezt erősíti meg Eörsi László is. (Forrás: Varga László, A magányos tömeg 1950–1956.), hogy **az első sorozatok a Földművelődésügyi Minisztérium padlásteréből érkezhettek** a tömegre, mégpedig Gosztanyi Péter hadtörténész szerint a kommunista vezetést kiszolgáló "Partizánszövetség" nevű szervezet (volt ávosok) gépfegyvereiből. Ezt követően pedig a helyszínen tartózkodó KGB főparancsnok, **Ivan Szerov adhatott tűzparancsot** a harcokocsik és lövészek pusztító sortűzeire. A végeredményt illetően **80 és 1000 közti becslések** is megjelentek már az áldozatok számát illetően. (A legvalószínűbb, hogy minimum 100 körüli lehetett a téren elhunytak száma.) **Bővebben: Origo (Elter Tamás cikke - 2016.10.25.)**

A tüntetők megvadultak és a féktelen düh hatására az ÁVH embereit kezdték keresni, meglincselve olyanokat is, akikre csak a gyanú árnyéka vetült. (A forradalom 20 napja alatt 28 embert vert halálra a tömeg, nagy részük ÁVH -s volt, és ezen a napon lincselték meg.) Október 26-án a negyedik nap, a Kilián laktanya is az események középpontjába került, amikor a felkelőknek sikerült bevenniük az épületegyüttest. Mivel a laktanya visszafoglalására kiküldött **Maléter Pál ezredes** váratlanul a szabadságharcosok oldalára állt, úgy tűnt a forradalom győzelmének esélye és ezzel a reménykedés lángja újra magasba csaphat.

Október utolsó napjaiban a vidéki harcok több helyen felülmúlták a pesti eseményeket is, így Mosonmagyaróváron a karhatalom által elrendelt sortűz 100 halottat követelt. Ennek ellenére mindenhol munkástanácsok alakultak, és Donáth Ferenc illetve Losonczy Géza a pártvezetőket felkeresve a kormány azonnali átalakítását kezdte követelni. A követelést Kádárék ekkor már nem merték elutasítani, és 1956 október 27-én megtörtént a Rákosi időszakban elképzelhetetlen, vagyis létrejött egy koalíciós kormány!

A koalíciós forradalmi kormányban a kommunistákon kívül miniszteri tárcát kaphatott két kigazda politikus is, Kovács Béla és Tildy Zoltán! **1956 október 27-én, a forradalom ötödik napján tehát minden jel arra mutatott, hogy Magyarország ki fogja tudni harcolni szabadságát.**

A forradalom átmeneti győzelme:

Az 1956 október 28 és november 3 közti hét nap a forradalom győzelmi időszaka volt. Október 28-án Donáth és Losonczy után a Szabad Szó is követelte, hogy a hatalom az eseményeket ellenforradalom helyett a nemzeti demokratikus forradalom megnevezéssel illesse! Kialakult Nagy Imre programja is, amikor ugyancsak október 28-án délután megtartott rádióbeszédében kifejtette legfőbb célkitűzéseit. Ezek közt első az volt, hogy a Nemzeti Demokratikus Mozgalom terminust elfogadtatása a világgal, és „tető alá hozza” a **tűzszüneti megállapodást. A második célnak a szovjet csapatok kivonulásának elérését tekintette, majd ezt követte az ÁVH feloszlása**, illetve amnesztia biztosítása mindenkinek. A miniszterelnök a demokrácia feltételeit akarta megteremteni a szabadságjogok és a szabad választások, többpárt rendszer kialakításával. A hosszabb távú célok közt előkelő helyet foglalt el a régi magyar jelképek visszaállítása, a március 15 nemzeti ünneppé nyilvánítása és a gazdaságban az erőszakos téveszesítések befejezése. Nagy Imre fontosnak tartotta még az általános fizetésemelés, illetve az árrendezés és más szociális problémák megoldásának kérdését is.

A forradalom ideiglenes győzelme háttérben azonban a Szovjetunió taktikázása állt. Ugyanis az oroszok csupán csak időt akartak nyerni, amikor bejelentették tárgyalókészségüket, és megkezdték erőik visszavonását. Taktikázásuk állt a mögött is, hogy hozzájárultak az ÁVH lefegyverzéséhez, és ahhoz, hogy helyükbe, a forradalmat és a magyar nép érdekeit védelmező Nemzetőrség lépjen! A pillanatnyi helyzetet kihasználva Nagy Imre és a vezetés átköltözött a Parlamentbe, és a miniszterelnök azonnal utasítást adott az 1949 február óta igazságtalanul fogságban tartott Mindszenty József bíboros kiszabadítására.

Nagy Imre **október 30-án rádióbeszédben jelentette be a többpártrendszer bevezetését.** Még aznap és másnap összesen kilenc politikai párt alakult újjá. A frissen újraalakult pártok közül négy, azonnal belépett a kormánykoalícióba: a Magyar Szocialista Munkáspárt, a Független Kisgazdapárt, az SZDP és a Petőfi Párt (régi nevén parasztpárt) Az új koalíciós kormány november 3-án átalakult, államminiszteri kabinet jött létre, benne mind a négy pártból két – két emberrel. Az átalakulás elérte a fegyveres erőket is, amikor minden fegyveres testületet, nevezetesen a hadsereget, rendőrséget, határőrséget és a nemzetőrséget is, a stabilitás eléréséig egységes parancsnokság alá, a Forradalmi Karhatalmi Bizottság hatáskörébe rendelték. A honvédelmi miniszter Maléter Pál lett.

A forradalom győzelmi szakaszában a tömegek biztonságuk és megnyugvásuk érdekében a korábbi hét év politikai elnyomásának és rémuralmának legfőbb szimbólumát, **a kommunista pártszékházat is birtokba akarták venni.** Így október 30-án megindult a Köztársaság téren lévő szimbolikus épület ostroma! A pártszékházat bevétele során összesen 24 olyan embert is meglinceseltek, akiről úgy tudták, hogy a gyűlölt ÁVH –nak dolgozik. Jelentősen hevítette az indulatokat, hogy a tömeg azt hitte, a székház és a tér alatt titkos politikai börtönrendszer működik, ahol ismeretlen körülmények közt elhurcolt embereket tartanak fogva. Bár ez a hír hamisnak bizonyult, a lakosság megnyugodott a győzelem betetőzésének tartott ostrom után.

A nemzetközi helyzet

A magyar forradalom sorsa nem csupán a magyarországi győzelem vagy vereség kérdése volt, hanem sokkal inkább **azon múltott, hogy a hidegháború közepette a két nagyhatalmi tömb – az USA vezette NATO és a Szovjetunió vezette Varsói Szerződés - hogyan fog viszonyulni az 1945 óta érvényben lévő hatalmi helyzet esetleges megváltozásához.** Egyszerűbben fogalmazva, a NATO hajlandó lesz-e támogatni a magyarok nyugati szférához csatlakozását, és a Szovjetunió hagyni fogja-e ennek bekövetkezését. A „képlet” azonban bonyolultabb volt, mint akkor Nagy Imréék gondolták. Ugyanis pont a magyar forradalom idején zajlott a két világhatalom diplomáciai összecsapása is, Egyiptom ügyében.

Egyiptom elnöke Gamal Nasszer ugyanis szovjet segítséggel és a keleti blokkhoz közeledve államosította a Szezei csatornát, mely a nyugati hatalmak számára kulcsfontosságú kereskedelmi útvonal volt. Anglia és Franciaország ne hagyhatta érdekeik csorbulását, így Izraelt felkérve a csatlaozásra, közös támadást indítottak Nasszer országa ellen. Október 29-én Izrael reggel megindította a hadműveleteit. Ahogyan várható volt, az összecsapás a két nagyhatalmi tömb konfliktusává változott. A Szovjetunió komoly fenyegetést intézett az USA és szövetségesei felé, kilátásba helyezve, hogy Egyiptom és **Magyarország ügyében akár a világháborús helyzet kialakulása is megtörténhet.** Az USA ekkor meghátrált, és először nyíltan elítélte az egyiptomi támadást, majd titkos megbeszélések keretében lemondott a magyarországi forradalom támogatásáról is.

A döntés és titkos alku után az ENSZ felhívására Izrael kivonult Egyiptomból és Hruscsov szabad kezet kapott Magyarország lerohanásához. Ilyen előzmények után nem volt meglepő, hogy amikor Nagy Imre november 1-én felvette a kapcsolatot az ENSZ főtitkárral, Dag Hammarskjölddel és bejelentette, hogy Magyarország ki fog lépni a Varsói Szerződésből, hogy semleges államként az ENSZ Bt védelmét élvezhesse, a felkérés az USA nyomására süket fülekre talált. Nagy Imre akkor természetesen nem tudhatta a valós helyzetet, és bízva a nemzetközi segítségben november elsején bejelentette a rádióban Magyarország semleges státuszát.

A szovjet támadás és a megtorlás:

A Szovjetunió az október utolsó napjaiban a nyugattal megkötött titkos alkuig a magyar forradalommal szemben a megtévesztés politikáját alkalmazta. Kifejezte ugyanis látszólagos tárgyalókészségét, hogy időt nyerjen, és egy forradalmi küldöttséget hívott tárgyalni a parlamentbe. A küldöttség november 3-án Maléter Pál vezetésével indult el a találkozóra, ám az orosz katonaság tárgyalás helyett a tököli főparancsnokságra, szállította őket.

Ugyanis közben Hruscsov megkapta a nyugati „hozzájárulást” a beavatkozásra, így november 1-én megszületett a **Forgószél hadművelet terve Magyarország katonai lerohanására**. Az akciót Hruscsov a Varsói Szerződés főparancsnokára Konyev marsallra bízta. Az események felgyorsultak, és november 1-én **Jurij Andropov nagykövet magához hívta Münnich Ferencet és Kádár Jánost**, majd váratlanul a Szovjetunióba vitette őket! Moszkvában a két meglepett magyar vezetőt választás elé állították: vagy közreműködnek a forradalom leverésében, vagy nem térhetnek haza és a Szovjetunió miután lerohanta az országot, új személyeket keres Magyarország élére. Végül Kádárék elfogadták a „felkérést” azzal a feltétellel, hogy a forradalom eltiprása után nem állítják vissza a Rákosi rendszert, és idővel mérsékelt változások valósulhatnak meg. A Kádárékkal 1956 november 1-én lefolytatott beszélgetés és a megkötött alku máig vita tárgyát képezi a történészek körében. A kérdés, hogy Kádár mennyire volt kényszerhelyzetben, vagyis szívesen vállalta e a ráosztott szerepet, vagy egyszerűen nem volt más választása, még ma is megosztja a téma kutatóit. (Megjegyzendő: Kádár és Hruscsov személyesen Ungváron találkoztak, mégpedig november 3-án. A találkozóról repülő vitte Kádárt Szolnokra.)

Szolnokon Kádárék csatlakoztak a Budapest megtámadására induló páncélos hadsereghez, de előbb Kádár rádióbeszédet mondott, melyben bejelentette a Forradalmi Munkás Paraszt kormány megalakulását, és beolvasta az új és „legitim” kormány névsorát. A bejelentést követően Kádár és Münnich Szolnokon várta meg a budapesti forradalom leverését.

A szovjet támadás november 4-én hajnali 4-kor indult meg. Alig több mint egy órával később, hajnali 5 óra 20 perckor Nagy Imre rádióbeszédre kényszerült, mely élete utolsó szabad megnyilatkozása volt:

„Itt Nagy Imre beszél a Magyar Népköztársaság minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állna! A kormány a helyén na! Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével!”

A reménytelen harc Pesten november 4 és 11 közt folyt. Utoljára Csepel - Újpest esett el, vidéken pedig Dorog, Tatabánya, Pécs tartott ki legtovább. Ám november 11-re mindenütt vége lett a harcoknak!

November 7-én Kádárt egy szovjet harckocsi vitte Pestre, ahol letette a hivatali esküt. A Nagy Imre kormányt november 12-én hivatalosan is felmentették. **Nagy Imréék a harcok során a parlament elhagyására kényszerültek**, ám Hruscsov és Tito összefogtak, a csapdába ejtésük idejére, és Tito menedéket ajánlott nekik a Jugoszláv nagykövetségen. Mikor azonban Nagy Imre és társai odaértek a Kádár-kormány elismerésére kérték fel őket (ezt megtagadták) Végül november 4 - 22 közt a **követségen tartózkodtak**, majd Kádár a tárgyalás ígéretével kicsalta őket. Ekkor meglepetésként kellett tudomásul venniük, hogy az értük küldött busz célállomása a tárgyalások helyszíne helyett egy romániai katonai bázis volt. A forradalmi csoport a laktanyában 5 hónapot tartózkodott, majd 1957 áprilisban visszavitték őket Budapestre a tervezett per végrehajtására.

Eközben Mindszenty József bíboros az USA nagykövetségre menekült, ahol végül 15 éven keresztül tartózkodott, egészen 1971ig. Ekkor a Vatikán és a magyar kormány megállapodásával távozhatott a Vatikánba.

Az ellenállás letörése

A forradalom leverése után a Kádár-rezsim két fő gondja a munkástanácsok visszaszorítása és a hatalommal továbbra is ellenséges, lázító szervezetek megszüntetése volt. A Nagybudapesti Központi Munkástanács például november 14-én jött létre, és jelentős hatalommal bírva sztrájkokat szervezett Budapesten. Kádáréknak ráadásul ekkor még nem álltak rendelkezésre megbízható rendvédelmi alakulatok, így **ideiglenesen önkéntes párteemberekből vattakabátos pufajkásokból szerveztek félkatonai csoportokat**, a rendőri feladatok elvégzésére. Később erre a célra jött létre 1957. januárjában a munkásőrség. A sajátos helyzetben eleinte tárgyalni kényszerültek a munkástanácsokkal, majd december 9-én már képesek voltak erővel is fellépni, és rajtaütöttek a budapesti munkástanácson. Az ellenséges szervezetek közt a Magyar Értelmiségi Forradalmi Tanács jelentette a fő veszélyt a hatalomra, illetve az Írószövetség, mely továbbra is nagy véleményformáló erővel bírt Magyarországon.

Ezen szervezetekkel Kádárék december 11-én számoltak le, amikor egyszerűen betiltották működésüket! Közben december 5-én és 6-án összesen 200 értelmiségi vezető tartóztattak le, köztük a munkástanácsok két vezetőjét, Bali Sándort és Rác Sándort.

A megtorlás Magyarországon:

A harcokban összesen 3300 felkelő halt meg, a megtorlás során pedig **229 embert végeztek ki**, és további 20 ezer forradalmárt börtönöztek be. (A kivégzettek közt volt hat nő és számtalan tizenéves kamasz is.) Jelentősnek tekinthető az internáltak száma, hisz összesen 13 ezer „gyanúsított” kapta ezt a sorsot! A harcok és megtorlás elől **170 ezer ember menekült külföldre**. Mindezekhez kell hozzászámolni, hogy a december elejére időzített „rendcsinálás” során történő tömegbe lövésekkel - Salgótarjánban, Miskolcon, Egerben – további 100 halálos áldozat is gyarapította a veszteségek listáját. Mindent egybevéve az 1956-os forradalom és szabadságharc erőszakos leverése 3629 magyar élet kioltását, 200 ezer ember életének gyökeres megváltozását, és egy egész nemzet önálló akaratának elfojtását hozta.

Nagy Imre halálra ítéltése: 1958 júniusában

A Nagy Imre **per 1958 február és június közt zajlott**, a vád pedig "szervezkedés a népi demokratikus rend megdöntésére" volt. A végső ítélet nem volt kérdéses, az egész per valójában csupán egy színjátékként zajlott. A peres eljárás főbíróját, Vida Ferencet később egyébként kádári vezetés *az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésében nyújtott tevékenységének elismeréseként* magas állami kitüntetésben részesítette: a Magyar Szabadság Érdemérmét vehette át "szolgálatiért". Az elismerés dacára Vida Ferenc haláláig tagadta, hogy az MSZMP vezetői illetve maga Kádár János utasította volna a halálos ítéletek meghozatalára. (Az általa vezetett tanács egyébként összesen húsz ember ellen hozott halálbüntetést akkoriban első vagy másodfokon. Vida Ferenc 1990 november 7-én hunyt el Budapesten!) **A Nagy Imre per főügyészét** (Nagy Imréék vádlóját) aki a halálos ítéleteket "kérte" **Szalay Józsefnek hívták**, és a per után előléptetést kapott: 1960. június 12-étől az igazságügyi miniszter első helyetteseként dolgozhatott! Később, karrierje csúcsát akkor érte el, amikor kinevezték a Legfelsőbb Bíróság elnökévé. Tisztségét 1968. március 30-ig töltötte be. (Szalay József 1969 december 24 -én hunyt el Budapesten 61 éves korában!)

Az 1958 júniusára lezáruló **eljárás végén** - ahogyan várható volt - **három halálos ítélet született, melyeket 1958 június 16-án hajnalban hajtottak végre (kötél által) a gyűjtőfogház udvarán Nagy Imre, Maléter Pál, és Gimes Miklós elítélteken.** A holttesteket előbb a börtön udvarán földelték el, majd 1961-ben az Új Köztemető 301-es parcellájának egyik jeltelen sírjában, hamis neveken. Az említett halálos ítéleteken túlmenően, külön eljárásban Szilágyi József halálra ítéltése is megtörtént a per alatti magatartása miatt. Losonczy Géza pedig a tárgyalás előtt halt meg. Kopácsi Sándort Budapest volt rendőrfőnökét

életfogytiglani, Donáth Ferencet tizenkét évi, Tildy Zoltánt hatévi, Jánosi Ferencet nyolcévi, Vásárhelyi Miklóst, a Nagy Imre kormány sajtófőnökét ötévi börtönre ítélték.

Később ugyan Kádár azzal is megpróbálta „feledtetni” az eseményeket, hogy jelentős béremeléseket rendelt el (18%) illetve megszüntette a beszolgáltatásokat, és lehetővé tette az állami boltok bérbeadását, emellett lehetővé tette március 15 iskolaszüneti nappá nyilvánítását, és zászlónkon a kommunista címer mellőzését, de ugyanakkor **1957 májusában megkötötte a szovjet-magyar államközi szerződést a szovjet csapatok ideiglenes itt tartózkodásáról.**

A szovjet hadsereg végül még 34 évig tartózkodott hazánkban. A Közép-Európában (Kelet-Németországban, Csehszlovákiában, Lengyelországban és Magyarországon) állomásozó szovjet csapatok egyoldalú kivonását 1988 decemberében jelentette be Mihail Gorbacsov; a magyarországi folyamatot az 1990 márciusában kötött moszkvai egyezmény szabályozta (ekkor 50 ezer orosz katona, 19 ezer polgári alkalmazott és 32 ezer családtag tartózkodott Magyarországon). A csapatkivonás 1990 márciusában kezdődött meg: az utolsó katonai alakulat 1991. június 16-án távozott, három nappal később, **1991 június 19-én, délután 15 óra 01 perckor** a záhony-csapi hídnál pedig **elhagyta az országot a legutolsó szovjet katona, Viktor Silov altábornagy, a déli hadseregsorozat parancsnoka is.** A magyar országgyűlés a 2001. évi XVII. törvényben ("az ország szabadsága visszaszerzésének jelentőségéről és a Magyar Szabadság Napjáról") június 19-ét nemzeti emléknaprá, a hónap utolsó szombatját pedig a Magyar Szabadság Napjává nyilvánította

Történész körökben elterjedt vélekedés szerint az 56 -os megtorlások igazi befejeződése 1963 -ig váratott magára, amikor **Kádár János** márciusban **kiadta az 1963 évi 4. törvényerejű rendeletet, melyben közkegyelmet hirdetett az 56 -os forradalom letartóztatottjai számára.** A rendelet alapján 3480 ember szabadulhatott a kommunista börtönökből! (Többek közt ekkor távozhatott a börtönből Göncz Árpád későbbi köztársasági elnök és Bibó István a rendszerváltás gondolatiságának elindítója is.) A közkegyelem azonban nem volt teljes, és természetesen a meghalt százak is történelmünk örök veszteségét jelentik. 1956 emléke örökké élni fog a magyarok szívében!

Harmat Árpád Péter

"Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérdik: mi történt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik-
Ők, akik örökségbe kapták-:
Ilyen nagy dolog a Szabadság? ..."

/Mennyből az angyal - Márai Sándor/

Felhasznált irodalom:

- Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Osiris Kiadó, Budapest, 2004
- Romsics Ignác (szerk): Magyar történeti szöveggyűjtemény II. 1914-1999. Osiris Kiadó, Budapest, 2000
- Ember Judit: Menedék-jog 1956. A Nagy Imre-csoport elrablása (Bp., 1989)
- Tóbiás Áron: In memoriam Nagy Imre. Emlékezés egy miniszterelnökre (vál., szerk., és a bevezető szöveget írta (Bp., 1989)
- Kopácsi Sándor: Az 1956-os forradalom és a Nagy Imre per. Budapest, 1985